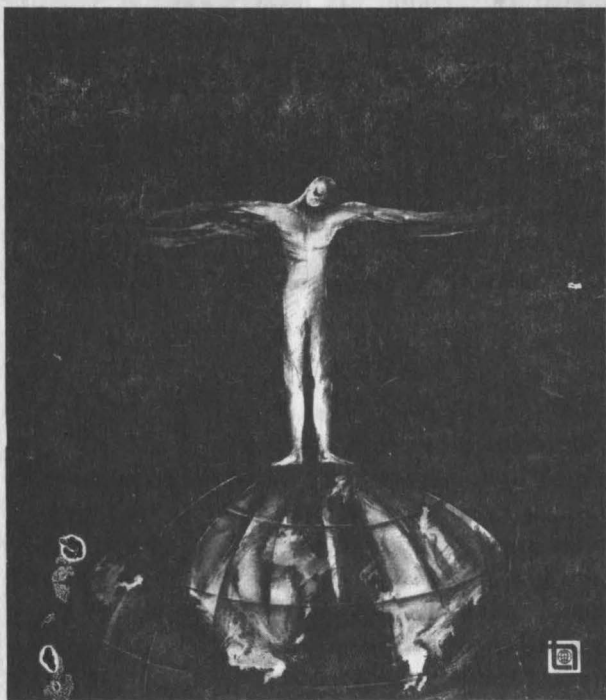

UNIVERSUL CEHOV

Pretutindenii se caută umanitatea... Dintotdeauna rosturile pătrund ilicit în răspîntiile degradării. Înăuntrul nostru o lume, în afara ei un univers. Căutători de interogații, meteorizăm încercările de deslușire a ființei. Am avut îndrăzneala să ne înconjurăm de cer și trebuie să avem și curajul căderii la cer. Înălțarea nu semnifică în peregrinarea umană mai mult decît suferință. Adevăr și purificare poate să glăsuiască și prăbușirea. Prăbușirea în golul de stele. Abisul înălțării noastre clădit pe surprerea din noi. Minte de povară umană. Aura nestăpînită a stăpînirii înfrîngerii. Mistuire a victoriilor mereu amîinate.

Bîntuit de vise și obsedat de ratarea drumului îmi adun cu pioasă zgîrcenie icoanele, sfinții de sărbătoare pentru suflet și gînd... Vreau să trăiesc înțelesul nedeslușirii și prin El, ctitori de om și lume, mă spovedesc judecîndu-mă...

Lumea artei e lumea vieții. Părăgînirea artei eucidere, iar viață peste moarte e crezul artei necurmte. Pentru a-mi mistui lumea scap fugind în universuri... Eschil și Sofocle, Shakespeare și Dostoievski, Eminescu și Lampedusa, Caragiale și Gogol, Kafka și Cehov...

Demult nu mă mai bucură și nu mă mai înspăimîntă regia unui spectacol. Condiția de slujbaş e derizorie chiar și în cazul înobilării împăunate a perisabilului. Febra umană doar înscenată, chiar cu virtuozitate, nu mai scrijelește cu nimic deruta mea tainică în fața Trecerii. Caut solidarități profunde pentru a-mi păstra nealterată solitudinea. Mă scîrbește din ce în ce mai mult roștirea sfîrșitului, reputația postumă contabilizată... Epuizarea prin trăire nădăjduită și disperată în umanitate mă mai poate echilibra. Atît.

Acum înțeleg mai adînc ca oricînd că nu există decît cîteva întrebări...și silă am pentru atît de multe răspunsuri. De aceea iubim insulele. Sînt refugii ale certitudinii noastre. Plutesc și zac deopotrivă în valurile întîmplării. Eu mă prind în tainițe, mă caut întru mistuire. Sînt numai om.

I iubesc pe Cehov. Dragoste aprigă la sfîrșit de tinerețe, cînd tot ce te atinge îmbolnăvește și înflorește întreaga ființă. Cehov a scris o singură carte, o singură piesă, o singură scrisoare, un singur rînd... Nu mai contează dacă Ivan Petrovici sau Aleksandr Ignatievici, Ilia Illici sau Ivan Romanîci, Andrei Sergheevici sau Elena Andreevna, Olga Sergheevna, Ermolai Nikolaevici, Mihail Lvovici, Liubov Andreevna mai au și alte nume. Nu are nici o importanță în care conac se iubește și se visează, se petrece și se urăște, se pălăvrăgește și se ucide viața. Peste tot vitalitatea este o sursă de neliniște. Peste tot agonia se trăiește intens. Pretutindenii oamenii nu știu să trăiască, dar trebuie să trăiască. Cicluri de epuizare a condiției de om. Bănuială de muncă, iubire, visare, moarte. Numele, identitatea nu este altceva decît o indicație de regie. Ironică privirea, sarcastic tonul, tragic înțelesul.

Toate piesele viețuiesc în cîteva scene. Mereu aceleași situații, aceleași replici, aceleași rezolvări. "Vom munci... trebuie să trăim... dacă am ști, dacă am ști...Tararabumbia, tararabumbia... E totuna, e totuna..." Uman pînă în plăsele, Anton Pavlovici Cehov... A deschis încăperea tainică în care, intrînd, nu ne găsim decît pe noi. Ne sufocăm de atîta suflare omenească, dar vorbim încă despre tencuiala pereților. Piesă neterminată... universul Cehov. Oamenii-recuzită ai jocului uman etern. Sublim și ridicol. Inocenți în ferocitate, devastați de iubire, știutori în nimicuri, neștiutori în tot.

Îmi amintesc de tulburătoarea înțelegere a lui Iuri Liubimov, într-un spectacol polemic al Teatrului Taganka. Moscova celor Trei surori nu putea rămîne doar o iluzie deșartă... Ca un coșmar al visării sterile, într-un univers al nimicniciei totale, EA, tentația absolută, șansa salvării sensului, se întruchipa în spectacol... Un întreg perete ce apăra și închidea deopotrivă pe spectatori și pe actori, perete real, al sălii de spectacol, se ridica violent în sunetul fanfarei, arătînd

du-ne tuturor orbitele goale ale idealului. Cehov-ul trupel moscovite era în sală... Chiar după două-trei sute de ani oferit generos de Verșinin pentru o posibilă reaşezare a umanităţii în matcă, tot ridicînd cu responsabilitate cortina vom vedea Golul. Ca să ne trezim trebuie să iubim adevărul.

La Praga, în plină renaştere spirituală, Otomar Krejca ne lăsa suspendaţi într-o zonă a degradării epuizate de energie, dar mimînd existenţa într-o grotescă implicare vitală. Ivanov nu mai suporta doar drama ratării unui individ, ci despuierea sarcastică a unei umanităţi embrionare. Între candelabrele de cristal luminînd incendiar, ale lui Svoboda, şi mîlul cleios ce invadea petrecerea de o veselie mortuară, se crea o tensiune a damnării şi culpabilităţii.

Peter Brook nu mai avea nevoie de atmosferă. El cehovizează conflictele deşertăciunii sondînd obişnuitul pînă la limita suportabilului. Lumea Livezilor de vişini nu mai era acuzată. Comentariul ar fi fost de prisos şi insuficient. La New York, la Brooklyn Academy of Music - două mari covoare persane şi Actorii. Dacă Krejca încă din *Trei surori*, la Praga, sfidase samovarul şi ceaiul ca efect exterior de atmosferă, Brook-Cehov nu-şi mai iroseau timpul cu rusificarea universului cehovian. Dimensiunile lăuntrice ale rusului universal conţineau acum mai mult ca oricînd. Pereţii mîncăţi de vreme, de montări succesive de gînduri, al sălii Majestic de la BAM, nu înţimplător ajunşi din nou pereţii de scenă, jucau cu profundă expresie viul rol al eroizilor. O eliberare prin sens de clişeele cehovizante. Oucidere de înviere a unei lumi. Actorii aduşi din toate colţurile lumii (Suedia şi Peru, Polonia şi URSS, Canada şi Statele Unite) trăiau simplu, esenţializat, tensiunile cantonate în grotesc ale unei lumi permanent contemporane. Textul juca cel mai mult la Peter Brook, iar Brian Dennehy în Lopahin era fantastic. Exploziile liniştii corosive se înălţau cu tumultul fermecător al unui ridicol existenţial.

Fascinat de trucurile cu care personajele îşi drapează viaţa găunoasă, regizorul american Lewis Palter arunca în aer orice iluzie privind şansa eroilor din *Unchiul Vanea* de a ascunde starea jalnică. Ei nu mai erau, în spectacolul de la Ensemble Theatre II din Valencia - Los Angeles, decît conflicte hilare, accidentale în propria lor existenţă, scăpată de sub însemnul oricărei semnificaţii. Astrov şi Vanea, Elena Andreevna şi Sonia îşi pierduseră demult orice contur uman autentic. Ei justificau plenar, într-o ambiguitate de esenţă, derizoriul fiinţei. Există un destin al umanităţii - Cehov. Există o mare şansă de atingere a umanului prin universul Cehov. Giorgio Strehler testamenta rafinat *Livada de vişini* la Piccolo Teatro din Milano la începutul deceniului 7. Probabil nu înţimplător, doi mari regizori europeni, Anatoli Efros şi Gheorghe Harag, deschideau înţelegerii noastre vizului tulburătoare, prin teatru, dincolo de teatru, ale universului *Livezilor de vişini*, înflorite şi ghilotinate de topoarele vremurilor ce vin. Efros la Teatrul Taganka şi Harag la Naţionalul din Tîrgu Mureş treceau o dată cu Firs dincolo, magificînd scena. Cehov, partener de viaţă - Cehov, partener de moarte...

De curînd, la Arena Stage din Washington, Lucian Pintilie umbrea prin strălucirea *Livezilor de vişini* montarea lui Brook. Originalitatea absolut cehoviană a universului Pintilie luminează mistuitor fragila fiinţă umană. Straniu şi sublim, vizionar şi tainic, acest spectacol de forţă nucleară.

Liviu Ciulei renăştea la cumpăna dintre ani soarta acestui mileniu cehovizat pînă la saturaţie. La American Repertory Theatre din Boston, *Platonov* - sinteză în arta unui maestru - penetra conştiinţa maculată a omului obişnuit să trăiască.

Pintilie, Ciulei, Harag şi alţi cîţiva, alături de Brook, Strehler, Stein... Alături. Împreună. VII. Şansă a credinţei în artă.

Într-o noapte, în cuşeta unui vagon de dormit ce gonia prin întuneric spre Belgrad, am vorbit cu Lucian Pintilie

despre singurătate, suferinţă - Cehov... Apartenenţa la universul cehovian... Prin binecuvîntarea talentului său am aflat metamorfoza filmică a *Salonului nr.6* la Studiourile televiziunii iugoslave, apoi despre un viitor *Duel* ce transfigura, din nou cinematografic, un univers Cehov mai puternic şi mai reverberant ca niciodată. Atunci, învăluţi de dragoste de teatru, am dat şi eu un glas visurilor... Am rostit pomirile, adîncite în mine de ani, de a naşte un spectacol al lumii Cehov - *Un carnaval al dragostei* - unde trăiesc laolaltă eroi din *Pescăruşul*, *Ivanov*, *Unchiul Vanea*, *Trei surori* şi *Livada de vişini*. Marile scene de dragoste şi spovedanie erotică jucate într-un singur spaţiu aproape simultan. Pustiitor şi grotesc, universul acestui carnaval etern va trebui să dezvăluie existenţa de manechin a unui om epuizat de propria lui viaţă. Totul este posibil, şi chiar focul de revolver cu care Ivan Petrovici încearcă să-l ucidă pe Serebriakov, pentru că din cauza acestuia n-a trăit, e acelaşi cu cel prin care Treplev se sinucide, pentru că a trăit prea multe, iar ceilalţi află de la Doctor că nu s-a întîmplat nimic, a sărit doar dopul de la sticluţa de eter. Preţ al morţii, preţ al vieţii, valoare a deciziei. Tararabumbia... tararabumbia... E totuna, e totuna. Am încercat la Malmö, în Suedia, acest gînd. Apoi, şi de atunci tot spun, am un dor de Ionici pentru film. *Zvăpălată şi Ionici* mă obsedează. Dar... ce distribuţie, Dumnezeule... George Constantin, Victor Rebengiuc, Valeria Seciu, Mariana Mihuş, Gheorghe Dinică, Marin Moraru, Mircea Albulescu, Ştefan Iordache, Gina Patrîchi, Ion Caramitru, Ovidiu Iuliu Moldovan, Corneliu Dumitraş, Răzvan Vasilescu... Dar... Acest dar mă sufocă. Îmbătrînesc. Mă trezesc în fiecare dimineaţă tot mai fugărit de vremuri.

Nu-mi este indiferent ce gîndesc şi ce-mi fac gîndurile din viaţă.

Şansa umanizării noastre este întreţinută de adevăr... Cît adevăr, atîta conştiinţă.

ALEXA VISARION